

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Герасименко Ольга Ігорівна

УДК: 336

**УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПІДВИЩЕННЯ
ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ**

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Автореферат
*дипломної роботи на здобуття
кваліфікації магістра фінансів, банківської справи та страхування*

Полтава 2019

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту факультету обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії

Науковий керівник *кандидат економічних наук, доцент*
Бражник Людмила Василівна,
Полтавська державна аграрна академія,

Рецензент ***Калашник Лариса Вікторівна,***
Головне управління статистики у Полтавській області,
Начальник управління

Захист відбудеться «23» грудня. 2019 р. о 9 годині на засіданні
Екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди,
1/3, навчальний корпус 4, аудиторія № 426.

Відповідальний за
нормо-контроль

О. В. Безкровний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Підприємство в період сформованих ринкових відносин стає юридично та економічно відокремленим і незалежним. Це об'єктивно обумовлює ускладнення його орієнтації в системі економічних зв'язків, і відповідно, зростання важливості функцій управління підприємством. Здатності формування високих кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства в подальшому залежать від вартості його капіталу. Значення капіталу визначається не лише через існування різних поглядів щодо недоліків, труднощів, механізмів та перспектив розвитку підприємництва в Україні, але також через перелік новітніх реалій в економіці країни в цілому, особливості інтеграційних та інвестиційних процесів. Оцінка вартості підприємства не обмежується обліком лише одних витрат на створення або придбання оцінюваного об'єкту, вона неодмінно визначає всю сукупність ринкових чинників: чинник часу, чинник ризику, ринкову сегментацію, рівень і модель конкуренції, економічні особливості оцінюваного об'єкту. При цьому підходи і методи, що використовуються оцінювачем, визначаються, в залежності, як від особливостей процесу оцінки, так і від економічних особливостей оцінюваного об'єкту, а також від мети і принципів оцінки.

Питання управління капіталом досліджувалися такими науковці, як: О. Й. Вівчар, Ю. М. Воробйов, С. З. Дробчак, Г. О. Крамаренко, Є. Мних, А. Поддєрьогін та інші відомі вчені в сфері управління капіталом. Актуальність обраної теми заключається у забезпеченні, як складової частини формування ресурсів, так і досягнення добробуту власників, капіталом підприємства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів і кредиту за темою «Управління капіталом підприємства та підвищення його ефективності».

Мета і завдання дослідження. Метою є виявлення підходів до оцінки вартості капіталу, дослідження існуючої практики управління вартістю капіталу на конкретному підприємстві, з'ясування причин, наслідків та факторів, які впливають на вартість капіталу, розроблення оптимальної структури капіталу. У відповідності з метою при написанні дипломної роботи були поставлені та вирішені наступні завдання:

- з'ясувати економічну сутність капіталу й особливості процесу його формування та використання;
- визначити сутність і цілі управління капіталом підприємства;
- з'ясувати поняття вартості капіталу підприємства та принципів її оцінки;
- дослідити фінансово-економічну діяльність підприємства;
- оцінити склад, структуру та ефективність використання капіталу суб'єкта господарювання;
- запропонувати оптимальну структуру капіталу для досліджуваного підприємства;

- розробити політику удосконалення управління формуванням і використанням капіталу;
- дослідити організацію впровадження комп'ютерних технологій оцінки ефективності управління капіталом.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом є процес залучення капіталу ззовні та своєчасне повернення запозичених коштів, яке брало підприємство на свій розвиток. Предметом є капітал, як складова економічної політики підприємства, оптимізація структури, вартості капіталу та принципи управління всіма цими складовими.

Методи дослідження. Основними використовуваними методами є: статистичний, факторний аналіз, порівняння, узагальнення, метод оптимізації.

Інформаційна база дослідження. Розробки вітчизняних і зарубіжних вчених в області фінансів підприємства. Також при написанні роботи використано нормативно-правові акти держави, підручники та навчальні посібники з фінансів організації, фінансовому менеджменту, фінансово-економічного аналізу, монографії та наукові статті в періодичних виданнях, а також дані, отримані в ході самостійно проведених економічних досліджень, річна фінансова звітність досліджуваного підприємства. Аналіз фінансової діяльності ТОВ «Хімхолодсервіс» проведено з використанням нормативних документів, що характеризують умови діяльності таких товариств в Україні.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. У розкритті даної теми важливим на сьогоднішній день є прогнозування та уточнення відповідних показників структури та вартості капіталу:

- узагальнено джерела формування капіталу залежно від місця виникнення, що дозволило розглядати зовнішні та внутрішні джерела в єдності, яка відображає взаємозв'язок між даними джерелами, тривалістю їх використання та напрямками залучення;
- на основі оптимізації процесу управління капіталом товариства визначено оптимізаційну модель структури його капіталу за критерієм мінімізації середньозваженої вартості, а також запропоновано моделі оптимізації структури власного капіталу на основі двох інших критеріїв – максимізації рентабельності власного капіталу та мінімізації його середньозваженої вартості.

Дослідження показали, що підприємство здатне функціонувати за рахунок власних коштів, адже в наш час мало підприємств здатні функціонувати не беручи довгострокові кредити на розвиток своєї діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі пропозиції та розробки, що відображені у роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на конференції за результатами практики з фінансового менеджменту у 2019 році та VI Всеукраїнської науково - практичної конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» 31 жовтня 2019 року.

Публікації. За результатами дослідження було опубліковано 3 наукові праці загальним обсягом 0,32 др. арк., зокрема у матеріалах конференцій тези доповідей.

Структура та обсяг кваліфікаційної (дипломної) роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 51 найменувань, містить 27 таблиць, 17 рисунків та 4 додатка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі «**Сутність капіталу як економічної категорії та його значення у фінансово – господарській діяльності підприємств**» - розкрито сутність поняття капіталу підприємства, його вплив на фінансовий стан, цілі управління капіталом та принципи оцінки вартості капіталу.

Вивчаючи сутність капіталу, можна визначити наступні його характеристики.

Таблиця 1

Економічна сутність капіталу підприємства

Визначення капіталу	Аргументування визначення капіталу
Капітал – це основний засіб виробництва	Існує три основних засоби виробництва: земля, капітал, трудові ресурси. Фактор капіталу відіграє ключову роль, так як він об'єднує всі засоби в єдину виробничу систему
Капітал означає фінансові ресурси суб'єкта, які йому гарантують дохід	В цій якості капітал знаходиться окремо від фактора виробництва, а саме у вигляді позикового капіталу, який слугує надходженням підприємства в інвестиційній галузі
Капітал слугує формуванням успіху його власників	Капітал задовольняє відповідний рівень успіху його власникам у повсякденному та майбутньому періодах. Формування рівня добробуту власників залежить від накопичення достатнього рівня капіталу в майбутньому
Капітал - головний параметр ринкової вартості	Головне місце належить власному капіталу, який означає сукупність активів за вирахуванням зобов'язань. Сукупність власного капіталу разом з тим характеризує можливість залучення позикових засобів з метою забезпечення одержання додаткового прибутку. У системі з іншими засобами виробництва створюється основа ринкової вартості суб'єкта
Накопичення капіталу є важливим ключем ефективності діяльності підприємства	Власний капітал високими темпами має здатність до зростання, на це впливає ефективний розподіл прибутку, його здатність підтримувати економічну рівновагу за рахунок власних коштів.

Економічною теорією виділяються такі функціональні ознаки категорії «капітал», які можна покласти в основу аналізу практичної діяльності суб'єктів економіки (рис. 1).

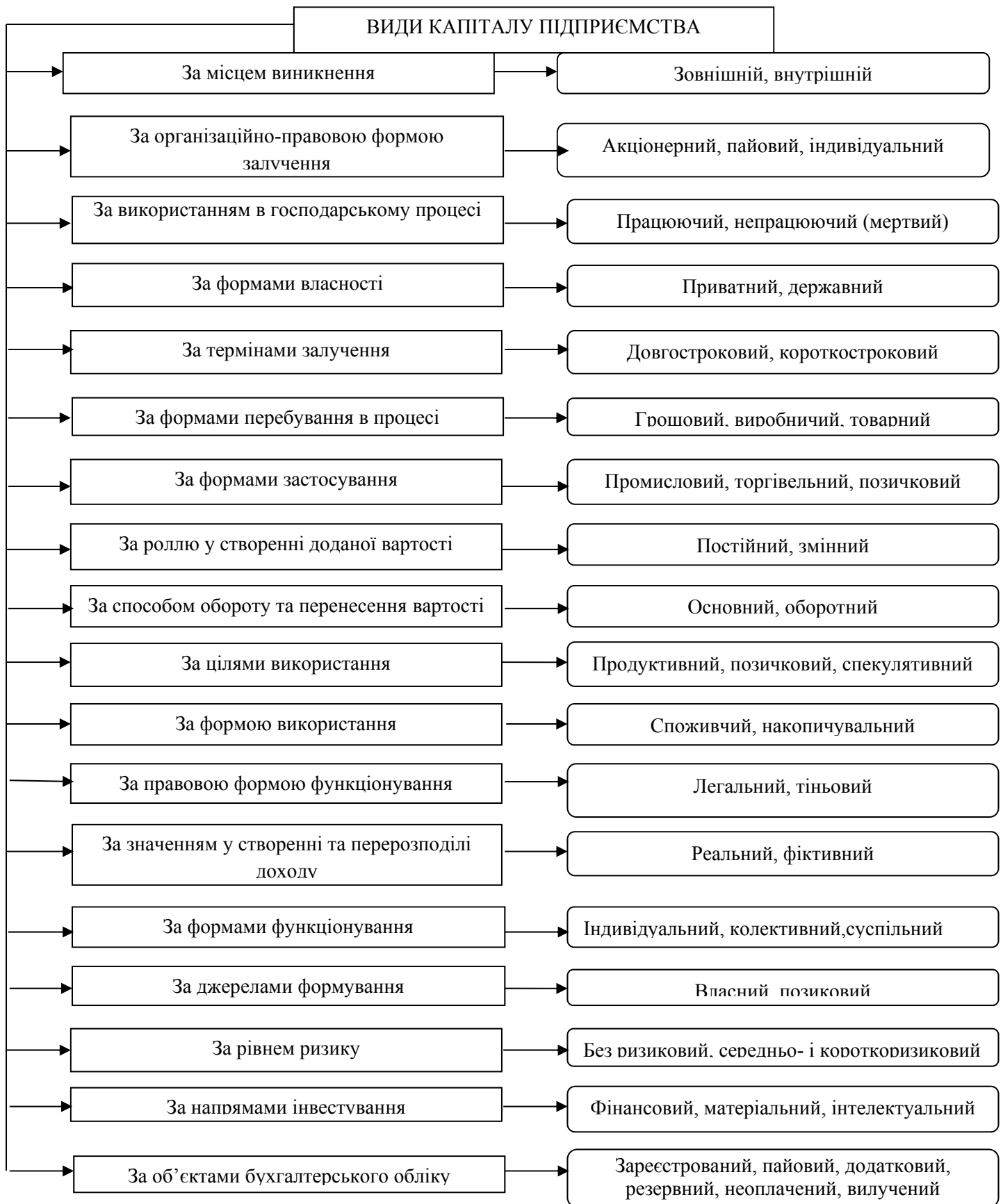

Рис. 1.1. Класифікація капіталу підприємства

Джерело: систематизовано автором із досліджуваних джерел

Ефективне управління використанням капіталу підприємства виконує ряд принципів, головними можуть бути:

1. Інтегрування із загальною системою управління підприємством. Забезпеченість ефективності всіх напрямів діяльності суб'єкта господарювання безпосередньо чи опосередковано пов'язані з використанням капіталу, забезпечуючи йому необхідний прибуток.

2. Сукупний характер прийняття управлінських рішень, які у сфері забезпечення дохідного запозичення капіталу та організації його обороту дуже тісно взаємопов'язані і мають прямий або непрямий вплив на отримання прибутку від фінансової діяльності підприємства в цілому.

3. Висока швидкість управління. Усі ефективні управлінські рішення в галузі використання капіталу в операційному або інвестиційному процесі, розроблені та реалізовані на підприємстві в попередньому періоді, не завжди повторно використовуються в майбутньому.

4. Різноманітність підходів до визначення окремих управлінських рішень. Реалізація цього принципу передбачає, що підготовка кожного управлінського рішення в сфері використання капіталу, вибору напрямків і форм цього використання в різних видах діяльності підприємства повинно враховувати альтернативні можливості дій.

5. Орієнтування на стратегічні напрями розвитку підприємства. Яким би ефективним не здавалися ті чи інші проекти управлінських рішень у галузі використання капіталу в операційному або інвестиційному процесі в поточному періоді, вони повинні бути відхилені, якщо вони вступають у протиріччя з місією (головною метою діяльності) підприємства, стратегічними напрямками його розвитку, підривають економічну основу ефективного використання капіталу в майбутньому періоді.

Підприємство залучає кошти з різних джерел і тим самим платить за це залучення називається вартістю капіталу.

Приклад сфер застосування показника вартості капіталу в роботі підприємства:

1. Вартість капіталу підприємства забезпечує рентабельність підприємства та його основної діяльності.

2. Показник вартості капіталу застосовується як засіб у процесі здійснення реального інвестування.

3. Вартість капіталу підприємства вважається основою для оцінки дохідності фінансового вкладання коштів.

4. Показник вартості капіталу підприємства виступає критерієм прийняття фінансових рішень відносно використання оренди або придбання у власність виробничих основних засобів.

5. Показник вартості капіталу в окремому випадку застосування окремих його елементів призначається у процесі управління структурою цього капіталу на основі механізму фінансового лівериджу.

6. Рівень вартості капіталу підприємства є найважливішим критерієм рівня ринкової вартості підприємства.

7. Компонент вартості капіталу є критерієм оцінки і формування окремого виду тактики фінансування підприємством своїх активів.

У другому розділі «**Управління капіталом підприємства**» - розглянуто фінансово-економічна діяльність підприємства, проведено оцінку його складу і структури капіталу та проаналізовано ефективність використання капіталу суб'єкта господарювання.

Проаналізувавши майно підприємства за три останні роки, можна зробити загальний висновок, що необоротні активи мають тенденцію до збільшення, що свідчить про знос та заміну старих засобів на нові, це свідчить про часте та результативне їх використання. Детально було проаналізовано динаміку і структуру позикового капіталу. Позиковий капітал у складі джерел формування майна підприємства в сучасних умовах має широкий вплив для забезпечення покращення фінансової діяльності, оскільки покриває тимчасову додаткову потребу підприємства в необхідних для його функціонування коштах.

ТОВ «Хімхолодсервіс» користується виключно власними коштами, тому для оцінки фінансової стійкості розраховували лише ті показники, які стосуються лише власних коштів (табл. 2).

Таблиця 2

**Оцінювання фінансової стійкості ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показники	Норматив	Роки			Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.	
		2016	2017	2018	абсолютне	відносне, %
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт фінансової автономії	>0.5	0,670	0,778	0,752	0,082	112,3
Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,018	0,018	0,015	-0,003	83,4
Коефіцієнт страхування власного капіталу	-	0,026	0,023	0,020	-0,006	76,9
Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	-	0,689	0,689	0,689	0	100
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,916	0,918	0,934	0,018	101,9
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	>0,1	0,650	0,763	0,738	0,088	113,5
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-	0,068	0,187	0,032	-0,036	47,0
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	-	0,056	0,056	0,050	-0,08	89,3
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	-	16,854	14,535	19,042	2,188	112,9

Коефіцієнт фінансової автономії ТОВ «Хімхолодсервіс» перевищує нормативне значення 0,5 означає, що ризик кредиторів є мінімальними. За три останні роки на 1 гривню власного капіталу припадає 20 копійок резервного капіталу. Значення коефіцієнта маневреності власного капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс» перевищує нормативне значення 0,5 означає, що підприємство має більші можливості фінансового забезпечення виробничої діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів з кожним роком змінюється, що свідчить про структурні зрушення в активах підприємства.

Проведений аналіз фінансової стійкості ТОВ «Хімхолодсервіс» свідчить, що підприємство у 2018 році має ознаки нормальної фінансової стійкості.

До числа зовнішніх напрямів фінансування основне місце належить залученню підприємством додаткового пайового шляхом додаткових внесків коштів до початкового капіталу. До складу інших зовнішніх джерел входять матеріальні та нематеріальні активи, що безплатно передані підприємству та відображені в його балансі.

Таблиця 3

**Аналіз динаміки структури власного капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки						Зміни 2018 р. від 2016 р. (+,-)		
	2016		2017		2018				
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п	у % до 2016 р.
Власний капітал	779,4	100,0	917,0	100,0	1038,7	100,0	259,3	х	33,3
Статутний капітал	29,9	3,9	29,9	3,9	29,9	3,9	-	-	-
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Резервний капітал	20,6	2,7	20,6	2,7	20,6	2,7	-	-	-
Нерозподілений прибуток	728,9	93,5	866,5	94,5	988,2	95,1	259,3	1,6	35,6
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Із табл. 3 видно, що в загальному за проаналізований період кількість власного капіталу зросла на 259,3 тис. грн, або на 33,3 %. Таке зростання було зумовлене збільшенням нерозподіленого прибутку на 35,6 % та повною відсутністю додаткового та неоплаченого капіталу, у статутному капіталі змін не відбулося.

Основний капітал у західній літературі розглядають, як частину продуктивного капіталу, яка складається із вартості засобів праці, обертаються протягом кількох періодів виробництва і поступово переносять свою вартість на вироблений продукт. У процесі виробництва капітал здійснює кругообіг і послідовно перебуває у таких функціональних формах, як грошова, виробнича і товарна.

Проаналізуємо динаміку та структуру позикового капіталу

ТОВ «Хімхолодсервіс» за даними наведеними в табл. 4.

Таблиця 4

**Аналіз динаміки структури позикового капіталу ТОВ
«Хімхолодсервіс» за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки						Зміни 2018 р. від 2016 р. (+, -)		
	2016		2017		2018				
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п	у % до 2016 р.
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	384,7	100,0	262,1	100,0	344,2	100,0	-40,5	-8,1	-10,5
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	170,9	44,4	150,1	57,3	220,0	63,9	49,1	19,5	28,7
Розрахунки з бюджетом	29,4	2,5	34,9	2,9	37,2	2,7	7,8	0,2	26,5
Розрахунки зі страхування	4,3	0,4	5,8	0,5	6,4	0,5	2,1	0,1	48,8
Розрахунки з оплати праці	16,6	1,4	21,1	1,8	23,4	1,7	6,8	0,3	40,9
Інші поточні зобов'язання	163,5	42,5	50,2	19,1	57,2	16,6	-106,3	-25,9	-65,0

Виходячи з відповідних розрахунків за досліджуваний період загальна величина позикового капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс» збільшилася на 40,5 тис. грн, або на 8,1 %. Таке зростання склалося маючи збільшення кредиторської заборгованості на 49,1 тис. грн. У складі короткотермінових зобов'язань найбільшу частку має кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги і склала 28,7 %. Разом з тим зросли розрахунки з оплати праці, які становили 40,9 %.

Отже, за період, що досліджувався, скоротилася частка інших поточних зобов'язань на 65 %. Підприємству потрібно також оцінити необхідність заміни дешевих позикових засобів більш дорогими, оскільки все погіршити фінансовий стан підприємства.

Залучення кредитів у оборот підприємства – явище нормальне. Це сприяє своєчасному оздоровленню фінансового стану за умови, що вони не вилучаються з обігу на деякий час і своєчасно повертаються. У протилежному разі може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що в кінцевому підсумку призведе до сплати пені та погіршення фінансового стану.

Проаналізований основний капітал ТОВ «Хімхолодсервіс» відображено у табл. 5.

Таблиця 5

**Показники структури основного капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки			Зміни 2018 р. від 2016 р. (+,-)	
	2016	2017	2018	абсолютне	відносне, %
Коефіцієнт надходження основного капіталу	5,151	5,611	5,517	0,366	107,1
Коефіцієнт вибуття основного капіталу	4,214	4,608	4,728	0,514	112,2
Співвідношення непродуктивної та продуктивної частин капіталу	0,818	0,822	0,857	0,039	104,8
Частка продуктивного капіталу в його загальній сумі	0,074	0,086	0,085	0,011	114,9
Частка непродуктивного капіталу в його загальній сумі	0,061	0,071	0,073	0,012	119,7

У 2018 році коефіцієнт надходження основного капіталу зріс порівняно з 2016 роком на 0,366, це означає, що відбулось надходження основних засобів. Перевищення даного показника над коефіцієнтом вибуття означає позитивну тенденцію для підприємства, оскільки капітал повинен збільшуватися і це сприятиме функціонуванню ТОВ «Хімхолодсервіс» у майбутньому. Коефіцієнт вибуття у 2018 році зріс на 0,514, але це не посприяло зниженню стійкості підприємства.

Показники структури оборотного капіталу наведені в табл. 6.

Таблиця 6

**Показники використання оборотного капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки			Зміни 2018 р. від 2016 р. (+,-)	
	2016	2017	2018	абсолютне	відносне, %
Коефіцієнт обіговості оборотного капіталу	2,754	2,735	2,543	-0,211	92,4
Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу	0,364	0,366	0,393	0,029	108
Оборотність оборотного капіталу в днях	131	132	141	10	

У 2018 році коефіцієнт оборотності зменшився, коефіцієнт завантаження зріс, на одну гривню виручки припадає 40 копійок оборотних активів. Зростання періоду обороту може негативно відображатися на діяльності підприємства, оскільки воно використовує надмірну кількість фінансових ресурсів.

Якщо між капіталодавцем і підприємством виникають кредитні відносини, це мається на увазі, що кредитування відбувається за рахунок запозиченого капіталу: капіталодавець набуває статусу кредитора.

При проведенні аналізу ефективності використання капіталу, окрім прибутку необхідно проаналізувати наступні показники, які наведені в табл. 7.

Таблиця 7

**Показники прибутковості капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки			Зміни 2018 р. від 2016 р.(+,-)	
	2016	2017	2018	абсолютне	відносне, %
Динаміка прибутку	0,837	1,189	1,141	0,304	136,4
Коефіцієнт загальної рентабельності капіталу	62,7	73,5	71,5	8,8	114,1
Капіталоемність продукції	0,112	0,1	0,101	-0,011	90,2
Коефіцієнт іммобілізації капіталу	0,084	0,072	0,050	-0,034	59,6
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	0,944	0,936	0,752	-0,192	79,7
Коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними джерелами	0,710	0,832	0,791	0,081	111,4
Чистий оборотний капітал	714,2	841,1	969,7	255,5	135,8
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	8,772	9,311	10,141	1,369	115,6
Коефіцієнт окупності капіталу	8,536	8,515	9,034	0,498	105,9
Коефіцієнт окупності власного капіталу	6,034	6,165	6,896	0,862	114,3
Загальна рентабельність (збитковість) капіталу, %	14,3	14,3	13,5	-0,8	94,4
Коефіцієнт фінансової залежності	1,494	1,286	1,332	-0,162	89,2
Коефіцієнт окупності (обертання) капіталу	8,536	8,515	9,034	0,498	105,9
Питома вага (коефіцієнт) оборотних активів у капіталі	1,080	0,942	1,026	-0,054	95,0

У 2018 році відбулося зростання таких показників, як чистий оборотний капітал на 255,5 тис. грн, водночас зменшилися динаміка прибутку на 0,304 тис. грн; коефіцієнт загальної рентабельності капіталу на 8,8; капіталовіддача на 0,027; коефіцієнт іммобілізації капіталу на 0,034; коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом на 0,192; коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними джерелами на 0,081. В цілому підприємству необхідно зменшити свої витрати і раціонально використовувати ресурси. Керівництву підприємства перед тим, як вирішувати чи збільшити розмір власного капіталу необхідно проаналізувати всі дані по показниках за минулі два роки, оцінивши всі переваги й недоліки.

Проведений аналіз рентабельності капіталу відображений у табл. 8.

Таблиця 8

**Аналіз рентабельності капіталу ТОВ «Хімхолодсервіс»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки			Зміни 2018 р. від 2016 р. (+,-)	
	2016	2017	2018	абсолютне	відносне, %
Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	16,6	16,2	11,1	-5,5	66,9
Загальна рентабельність власного капіталу, %	20,2	19,8	17,7	-2,5	87,7
Рентабельність позикового капіталу, %	40,0	43,0	46,8	6,8	117,0
Рентабельність реалізації, %	4,6	4,6	4,6	-	100
Коефіцієнт обертання капіталу	3,638	3,549	2,399	-1,239	65,9

За даними табл. 10, зниження загальної рентабельності сукупного капіталу з 16,6 % у 2016 році до 16,2 % у 2017, тобто на 0,4 в. п., пояснюється впливом таких факторів. Внаслідок сталого показника рентабельності реалізації загальна рентабельність сукупного капіталу зменшилася на 0,4 в. п., це пояснюється збільшення прибутку від господарської діяльності ТОВ «Хімхолодсервіс» на 18,3 в. п. Значення коефіцієнта обертання капіталу зменшилося, за рахунок зростання чистого доходу на 392,4 тис. грн. Таким чином, незмінність прибутковості реалізації продукції позитивно вплинуло на ефективність використання сукупного капіталу.

У третьому розділі **«Шляхи підвищення ефективності управління капіталом»** - проведено оптимізацію структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності та мінімізації вартості капіталу, розраховано середньозважену вартість капіталу, розглянуто методику визначення ефекту фінансового важеля і сили його дії та досліджено впровадження комп'ютерної технології оцінки ефективності управління капіталом.

Оптимальна структура загального капіталу є передумовою ефективності його використання. Використання позикових коштів дає можливість приросту рентабельності власного капіталу, але негативно впливає на фінансову стійкість підприємства. Отже, використання позикових коштів є важливим питанням для кожного підприємства і потребує виваженого підходу до визначення потреби в них, вибору їх джерел та обсягів залучення.

Оптимізація структури капіталу застосовуючи підхід мінімізації фінансового ризику включає вибір недорогих джерел фінансування активів підприємства.

Згідно з методикою залучення додаткового капіталу, при розрахунку власних джерел підприємства, так і при рахунку позикових, має свої межі і звичайно пов'язане зі зростанням його середньозваженої вартості. Залучення додаткових кредитів при високому рівні фінансового важеля, а отже, і фінансового ризику можливе тільки на умовах підвищеної процентної ставки за кредит з урахуванням ризику - премії для банку.

Проведемо розрахунок середньозваженої вартості капіталу і відобразимо розрахунки в табл. 9.

Таблиця 9

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу при різних варіантах структури ТОВ «Хімхолодсервіс»

Показник	2018 р.	Гіпотетичні варіанти.	
Загальна потреба в капіталі	200	200	200
Варіанти структури капіталу:			
власний, %	76,0	74,8	66,9
позиковий, %	23,9	25,2	33,0
Рівень ставки за кредит, %	27,0	10,0	-
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82
Ставка відсотку за кредит з урахуванням податкового коректору, %	21,6	8	-
Вартість складових елементів капіталу:			
власної частини	76,0	74,8	66,9
запозиченої частини	5,2	2,0	-
Середньозважена вартість капіталу	81,2	76,8	66,9

Дослідження показують, що мінімальної середньозваженої вартості капіталу в розглянутому прикладі досягають при співвідношенні власного і позикового капіталу в пропорції 76,0 % : 23,9 %. При такій структурі капіталу й інших рівних умовах реальна ринкова ціна ТОВ «Хімхолодсервіс» буде максимальною. Для проведення оцінки кожного джерела фінансування виконується його дисконтування. Таким шляхом розраховується рівень прибутковості, а потім рентабельності бізнесу.

Визначення оптимальної структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності ТОВ «Хімхолодсервіс» свідчить про зниження рентабельності власного капіталу при зростанні частки позикового капіталу, однак підприємство може наперед прогнозувати свої показники ймовірності. Отже, оптимальна структура капіталу досягається за умови співвідношення власного капіталу до позикового відповідно 1038,7:150 тис. грн. Значення показника оптимізації капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Процес цієї оптимізації базується на попередньому оцінюванні вартості власного та залученого капіталу при різних варіантах його структури при розрахунку середньозваженої вартості капіталу.

Дослідження структури капіталу за критерієм мінімізації вартості капіталу свідчать, що оптимальним є варіант розрахунку, при якому відповідає співвідношення власного і позикового капіталу в пропорції 80% : 20%. Отже, підприємству вигідно використовувати позиковий капітал і залучати нові кредити.

Ефект фінансового важеля вказує, на скільки відсотків підвищується рентабельність власного капіталу підприємства при рахунку залучення в підприємницький оборот позикового капіталу, не дивлячись на його не

безкоштовний характер. Структура капіталу на підприємстві регулюється у двох напрямках: пояснення оптимальних пропорцій власного і позикового капіталу; запозичення потрібних обсягів власного і позикового капіталу, що досягнути цільової структури.

Розглянемо методику визначення ефекту фінансового важеля і сили його дії у табл. 10.

Таблиця 10

Розрахунок ефекту фінансового важеля та сили дії фінансового важеля за 2016-2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Власний капітал	779,4	917,0	1038,7
Позиковий капітал	384,7	262,1	344,2
Всього капіталу	1164,1	1179,1	1382,9
Сума відсотків за кредит	27,0	27,0	27,0
Річні витрати	2473,1	2843,2	2900,6
Прибуток від операційної діяльності	145,5	167,8	172,9
Прибуток до оподаткування	145,5	167,8	172,9
Податок на прибуток	26,2	30,2	31,1
Чистий прибуток	119,3	137,6	141,8
Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	14,2	14,2	11,1
Ефект фінансового важеля	6,2	3,3	4,3
Сила дії фінансового важеля	1	1	1

Отже, при збільшенні частки позикових коштів у структурі капіталу підприємства, збільшується ефект фінансового важеля і відповідно до нього рентабельність власного капіталу. У 2016 – 2018 роках плече фінансового важеля має позитивне значення так як витрати перевищують рівень економічної рентабельності. Коли збільшується частка позикового капіталу у 2018 році порівняно з 2017 роком сила дії фінансового важеля не змінюється так як операційний прибуток дорівнює прибутку до оподаткування. Зі зменшенням частки позикового капіталу у 2017 році відносно 2016 року зменшується і розмах рентабельності власного капіталу, викликаний зміною операційного прибутку. Якщо зниження залученого капіталу у 2017 році стосовно 2016 року, а сила дії фінансового важеля дорівнює 1 то виникає зміна чистого прибутку. Тобто, чим більша частка позикового капіталу, тим більш чутливий чистий прибуток до зміни виручки від реалізації.

ВИСНОВКИ

Початковим етапом написання дипломної роботи був розгляд статуту – основного установчого документу підприємства. Основною діяльністю ТОВ «Хімхолодсервіс» є неспеціалізована оптова торгівля. Фінансову роботу на підприємстві виконує головний бухгалтер та його заступник. Вони своєчасно контролюють грошовий потік, відображають всі здійснювані операції на рахунках бухгалтерського обліку, складають дві форми звітності: «Баланс» та

«Звіт про фінансові результати». На основі цих форм звітності було досліджено фінансово-економічну діяльність підприємства, оцінено склад і структуру капіталу підприємства, проведено аналіз ефективності використання капіталу підприємства, а також обґрунтовано механізм управління капіталом суб'єкта господарювання.

У першому розділі охарактеризовано теоретичні аспекти, на основі яких ресурсів функціонує підприємство. ТОВ «Хімхолодсервіс» забезпечує свою діяльність за рахунок власних і залучених коштів. Власні кошти представлені власним капіталом. Позиковим капіталом є кредиторська заборгованість та короткострокові кредити банків. Було з'ясовано економічну сутність капіталу, цілі управління капіталом, вартість капіталу та принципи її оцінки.

Особливе місце у структурі внутрішніх засобів накопичення власних коштів належить кінцевому фінансовому результату, який залишається в розпорядження підприємства, від нього залежить зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання. Амортизаційні відрахування не впливають на розмір власного капіталу, але вони є предметом додаткового інвестування. Джерела внутрішнього формування капіталу не мають великого значення при формуванні власних ресурсів підприємства. До зовнішніх джерел формування власних ресурсів належить додатковий капітал. До числа інших джерел відносять безоплатно передані матеріальні та нематеріальні активи. Формуються фінансові ресурси за допомогою залучених та власних коштів.

Другий розділ присвячений аналітиці, в ньому представлено велику кількість аналітичних таблиць. Проаналізувавши майно підприємства за три останні роки, можна зробити загальний висновок, що необоротні активи мають тенденцію до збільшення, що свідчить про знос та заміну старих засобів на нові, це свідчить про часте та результативне їх використання.

Детально було проаналізовано основного капіталу у 2018 році коефіцієнт надходження основного капіталу зріс порівняно з 2016 роком на 0,366, це означає, що відбулось надходження основних засобів. Перевищення даного показника над коефіцієнтом вибуття означає позитивну тенденцію для підприємства, оскільки капітал повинен збільшуватися і це сприятиме функціонуванню підприємства в майбутньому. Коефіцієнт вибуття у 2018 році зріс на 0,514, але це не посприяло зниженню стійкості підприємства. Великого значення набуло розрахунок показників оборотного капіталу. У 2018 році коефіцієнт оборотності зменшився, коефіцієнт завантаження зріс, на одну гривню виручки припадає 40 копійок оборотних активів. Зростання періоду обороту може негативно відобразитися на діяльності підприємства, оскільки воно використовує надмірну кількість фінансових ресурсів.

Важливим є показники оцінки ефективності використання капіталу. У 2018 році зросла загальна рентабельність виробничих фондів на 79,7 тис. грн; чиста рентабельність виробничих фондів на 65,4 тис. грн; коефіцієнт окупності капіталу на 0,498; коефіцієнт окупності власного капіталу на 0,862; зменшилися загальна рентабельність капіталу на 0,8; чиста рентабельність капіталу на 0,6;

загальна рентабельність власного капіталу на 2,5 в. п.; чиста рентабельність власного капіталу на 2,1.

Позитивним для підприємства є збільшення коефіцієнтів окупності. Аналіз ресурсовіддачі показав динаміку зростання чистого доходу на 454,9 тис. грн. в такому випадку цей показник зменшився з 0,4 до 0,2 пункту, при розрахунку зміни величини першого фактору – питомої ваги позикового капіталу. Через зменшення коефіцієнта фінансування на 0,105 пункти, величина ресурсовіддачі при цьому залишалася незмінною.

Третій розділ носить проектний характер, присвячений розробці шляхів підвищення ефективності управління капіталом. В даному розділі необхідно було оптимізувати структуру капіталу за критеріями максимізації рівня фінансової рентабельності та мінімізації фінансових ризиків, розрахунок був проведений за три останні роки, а також розраховувались гіпотетичні варіанти, як прогноз майбутніх показників. Мінімальна величина WACC досягається при співвідношенні між власним і позиковим капіталом 80:20. У 2018 вона становить 28,5 %, так як збільшується вартість власного і зменшується вартість залученого капіталу.

Отже, підприємству вигідно використовувати позиковий капітал і залучати нові кредити. Незважаючи на збільшення частки позикових коштів у складі капіталу підприємства, збільшується вплив фінансового важеля і відповідно рентабельність власного капіталу. На даному підприємстві обробка даних відбувається за допомогою використання Excel. За допомогою нього розраховано оптимізацію структури капіталу та ефекту фінансового лівериджу. Формування та зберігання звітів здійснюється через програму Медок.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Бражник Л. В., Герасименко О. І. Основні кроки на шляху ефективного управління капіталом підприємства : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» присвячена 20-річчю від дня заснування кафедри фінансів і кредиту ПДАА (25 жовтня 2018 р.). Полтава: ПДАА, 2018. С. 37-38.

2. Герасименко О. І. Оцінка вартості капіталу підприємства : матеріали студ. науково-практичної конференції (24 – 25 квітня 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С. 109 -111.

3. Бражник Л. В., Герасименко О. І. Статутний капітал: формування, ключова роль та його зміни на підприємствах : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» (31 жовтня 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С 38-39.

Анотації

Герасименко О. І. Управління капіталом підприємства та підвищення його ефективності. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації «Магістр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2019.

Робота присвячена дослідженню економічної сутності капіталу і особливостей процесу його формування та використання, вартості капіталу підприємства та принципів її оцінки, механізму управління капіталом та пошуку шляхів підвищення ефективності.

У результаті дослідження уточнено категорії «капітал», узагальнено класифікаційні ознаки, проведено оптимізацію структури капіталу за критеріями середньозваженої вартості капіталу, максимізації рівня фінансової рентабельності, мінімізації вартості капіталу, здійснено розрахунок всіх необхідних коефіцієнтів прибутковості капіталу, за результатами зроблено висновки та надані пропозиції щодо покращення його використання та структури.

Ключові слова: власний капітал, позиковий капітал, ефект фінансового лівериджу, оптимізація структури капіталу, середньозважена вартість капіталу.

Gerasymenko O. I. Management of the enterprise capital and increase of its efficiency. – Manuscript.

The diploma work for the qualification «Master of Finance, Banking and Insurance» in the specialty «Finance, Banking and Insurance». - Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2019.

The work is devoted to the study of the economic nature of capital and features of the process of its formation and use, the cost of capital of the enterprise and the principles of its evaluation, the process of managing capital and finding ways to improve its efficiency.

As a result of the research, the categories «capital», optimization of the capital structure according to the criteria of weighted average cost of capital, maximization of the level of financial profitability, minimization of value, cost minimization all the necessary coefficients of return on capital have been calculated and all conclusions have been made to improve the search for ways to improve its structure and use.

Key words: equity, loan capital, financial leverage effect, optimization of capital structure, weighted average cost of capital.